

Yabancı bilim insanlarının üzerinde birleştiği nokta, 31 Mart karşıdevrim girişiminin amacının şeriat olduğudur

Kutsal duyguların sömürülmesi

PROF. DR. FEROZ AHMAD:

İngiltere ve ABD üniversitelerinde ders veren, ve Türk yakın tarihi konusunda uluslararası üne sahip olan Hindistan doğumlu Prof. Ahmad'ın birçok kitabı vardır. İttihat ve Terakki, Modern Türkiye'nin Oluşumu, Demokrasi Sürecinde Türkiye adlı kitapları dilimize çevrilmiştir. İttihatçılıktan Kemalizm'e (Kaynak, 1996) adlı kitabında Prof. Ahmad'ın 31 Mart'ı incelemektedir.

Bu incelemede, Volkan gazetesi, İttihat-ı Muhammedi Cemiyeti, Derviş Vahdeti, 31 Mart'ta İstanbul'daki azınlıkların aldığı taviz üzerinde durmuştur.

Prof. Dr. Feroz Ahmad'ın bulgularının özeti şöyledir:

31 Mart'ı anlatırken "gerici bir hareket", "karşıdevrim", "siyasal bir hareket" tanımlarını kullanmaktadır.

Yazar, dinin ve din duygularının yoğun bir biçimde kullanıldığını belgelemektedir. Bu hareket "dinle laiklik arasındaki temeli olarak dinin ve şeriatın üstünlüğünü sağlamak isteyen güçlerin siyasal nitelikli bir hareketiydi" demektedir.

Rum azınlığın sözcüsü olan Neologos gazetesinin 31 Mart hareketini desteklediğini belgelemektedir. Gayrimüslim toplulukların kılına bile dokunulmadığını ve gayrimüslimlerin desteklerinin bu ayaklanmanın İttihatçılara karşı indirilmiş bir darbe olduğunu bildirmektedir.

Makedonya ordusunun askerler arasında disiplin ve başkente "kanun ve nizami" yeniden kurmak için müdahale ettiğini belirtiyor.

31 Mart Olayı'nın dinin ve kutsal din duygularının siyasal amaçlar için nasıl sömürüldüğünü her zaman animasyon bir olay olduğunu belirtmektedir.

31 MART'IN 99. YILDÖNÜMÜ İRTİCAYA İLK DARBE

Dr. Alev COŞKUN

Robert Madran, Paul Dumont ve Osmanlı Tarihi

Fransa'da Fayard Yayınevi tarafından 1989 yılında yayımlanan iki ciltlik Osmanlı İmparatorluğu Tarihi, on bir ünlü ve tarafsız Fransız tarihçinin bir araya gelip yarattıkları bir üründür. Bu eserin yayın yönetmeni ünlü tarihçi Robert Madran'dır. Eseri dilimize Server Tanilli kazandırdı (Osmanlı İmparatorluğu Tarihi II; yayın yönetmeni: Robbert Madran; çeviren: Server Tanilli; İstanbul, Cem Yayınevi, 1995; s. 222-226).

İkinci cildin 14. bölümü "Bir İmparatorluğun Ölümü" adını taşıyor. Bu bölüm Paul Dumont ve François Georgeon tarafından yazılmış. 31 Mart, bakınız nasıl anlatılıyor.

"Kör Ali adlı hocanın yönlendirdiği bir kalabalık, saraya gidip sultandan şeriatı geri getirmesini istedi. Jön Türklere karşı propaganda başlıyordu.

Eski yoldaşlarından daha da kopmuş olan Murat Bey, gazetesi Mizan'da

Müslüman olmayanlarla eşitliği ve kadının kurtuluşunu geleneklere zıt gösterip reddederek dinsel tutkuları kıskırtıp ateşe yağ atıyordu. Softa ve dervişler olmak üzere, yalnız dinsel çevrelere değil bürokrasi ve ordu katkılıyla halk kitleleri arasında da gitgide daha fazla yandaş toplayan bir söylemli bu..." (s.223) Kitap'ta 31 Mart Olayı'nda İngilizlerin oynadığı role de değinilmiştir. Ünlü tarihçi Paul Dumont bu inceleminde

özetle şu yargılara varıyor:

1. 31 Mart Olayı'nda, İttihat ve Terakki karşısında örgütlenmiş alaylı subaylar, Derviş Vahdeti ve meşrutiyet karşıtları birleşmişlerdir.

2. O sırada İngiliz elçiliğinin başsercümanı Fitzmarice'nin bu hareketteki rolü ve katkısı üzerinde durulmaktadır.

3. İttihatçılara karşı birleşen bu muhalefetin "İslamci motifleri kullandığı" açıktır.

Hareket Ordusu, isyanı bastırarak hürriyet ve demokrasiyi yeniden kurmak için İstanbul'a geldi

Gericilerin koalisyonu ve isyan

BENROIST MECHIN:

Fransız yazar Mechin'in kitabı dilimize Mustafa Kemal Bir İmparatorluğun Ölümü başlığıyla kazandırdı. (Çeviren: Zeki Çelikkol, Bilgi, 1999)

Bu konu ile ilgili olarak yazar 31 Mart'ın basit bir olay olmadığını, kitlelerin dinsel fanatizmini kıskırtmak için çağrılar yapıldığını, bu çağrılar sonucu, İstanbul garnizonundaki alaylı subayların etkisiyle birliklerin isyan ederek subayları ve halktan kimilerini öldürdüğünü, eğer bu harekete dur denilmeseydi "Abdülhamit ve gericilerin" yeniden ülkenin egemeni olacaklarını belirtiyor. (s.86-87)

Yabancı yazarların yargılarını uzatmaya gerek yok; bu kadar yeterlidir. Ancak, burada yabancı yazarların sayfalar tutan anlatımlarından çıkan özet yargıları veriyoruz.

Yabancı bilim adamı ve yazarlardan yaptığımız alıntılardan çıkan sonuçlara göre 31 Mart Hareketi:

1. 31 Mart şeriat ve Şeriatı getirmeye çalışan gerici bir harekettir.

2. Hareketin hazırlanışında İttihat ve Terakki'ye ve meşrutiyet düzenine karşı olan gruplar bir araya gelmiş, bir koalisyon oluşturmuştur.

3. Ekonomide bağımsız bir politika izlemek düşüncesinde olan ve kapitülasyonların kaldırılmasını isteyen İttihat ve Terakki'nin bu politikasından İngilizler hoşnut değillerdi. İttihat ve Terakki'nin henüz tam iktidara gelmeden yıkılmasını istiyorlardı. İngiltere Elçiliği Başsercümanı Fitzmaurice'in bu harekete katkılarının olduğu belirtilmiştir. (Paul Dumont, s. 224)

4. İngilizlerin, İttihatçıların uluslararası eğitimlerinden kuşku duydukları biliniyordu. Meşrutiyetin ilanından 7 gün sonra 3 Temmuz 1908'de İngilizlerin Dışişleri Bakanı Sir Edward Grey, İstanbul'daki büyükelçiliğe gönderdiği resmi iletide "Türkiye gerçekten meşrutiyet idaresini kurar ve bunu yasa dışı kuvvetlerle, bu halin sonuçları şimdiden hiçbirimizin göremeyeceği derecede daha ileriye varır. Bunun Mısır'daki etkileri müthiş olur, ta Hindistan'da kendisini hissettirir" diyordu. (Avcıoğlu, 31 Mart'ta Yabancı Parmağı, s. 33)

5. 31 Mart Olayı birçok yabancı yazar tarafından "karşıdevrim" hare-

10 Temmuz 1908'de Manastır'da İlan-ı Hürriyet

keti olarak nitelenmiştir. Bu karşıdevrim hareketini oluşturan koalisyonun en etkili, "Ahracı Parti"de toplanan liberal eğilimli çevredir. Ahracı çevre, Feroz Ahmad'ın da belirttiği gibi, ordunun İttihat ve Terakki'yi yıkacağı ve Ahracı bir hükümeti destekleyeceğini umuyordu. Bu nedenle, İngi-

liz Büyükelçiliği'yle çok yakın ilişkiye girerek Selanik'teki 3. Ordu'yu kendi taraflarına çekmeye çalışıyorlardı.

6. Ayaklanmada aşırı dinci örgüt "İttihat-ı Muhammedi" ve onun lideri Derviş Vahdeti önemli rol oynamıştır. İttihat-ı Muhammedi, medrese öğrencilerini, alaylı subayları, aske-

ri harekete geçirmiştir. Padişahın şehzadesi Burhanettin Efendi bu cemiyetin üyesidir.

7. Rum azınlığın sözcüsü Neologos gazetesi isyancıların yanında yer almıştır. Nasıl oluyor da bir Rum azınlığın sözcüsü gazete dinci bir hareketin yanında yer alabiliyor? Bu durum so-

ru işareti yaratmıştır. Yabancı bilim adamları özellikle bunun önemini vurgulamaktadırlar.

8. Yabancı bilim adamları 31 Mart'ı anlatırken genellikle "gerici bir hareket", "karşıdevrim" tanımlamalarını kullanmaktadırlar.

9. Padişah Abdülhamit'in bu isyandan yararlanmaya çalıştığı, hareketi durdurmak için herhangi bir girişimde bulunmadığı, tersine bu oldubittiği kabul eder gördüğü, bu tavırın isyancıları teşvik ettiği, aslında Padişah'ın bu durumdan eski otoritesini kurmak yönünde yararlanmak istediği belirtilmektedir. (F. Ahmad ve Mardan)

10. Volkan gazetesinin parasız dağıtılmasının önemli bir nokta olduğu belirtilmekte, bu para kaynağının Saray, liberaller veya İngilizlerce karşılanmasını olanaklı olduğu vurgulanmaktadır.

11. "Hareket Ordusu'nun girişimi" anayasa "hürriyet" ve demokrasiyi yeniden kurmak olarak nitelenmektedir.

S O N S Ö Z :

Güneşi batıdan doğduramazsınız... Irmakları tersine akıtamazsınız...

Binbaşı Ali Kabulu Bey'in Yıldız'da katledilmesinin temsili resmi.

on yıllarda ülkemizde şeriat istemleri yükselmekte, tarikat örgütlenmeleri en üst düzeyde gelişim göstermektedir.

İlmlî İslam Cumhuriyeti'nin kuruluşu, tarikat ve cemaatlerin devlet bürokrasisinde ve ekonomik yapılarda etkin bir duruma gelmeleri son yıllarda artık herkes tarafından kabul edilmektedir.

Bu güncel yaklaşım ve gelişmeler olmasına karşın Türkiye'de özgürlük, meşrutiyet ve demokrasi yolundaki gelişme 150 yılı aşan bir geçmişe sahiptir. Bu yazı dizimizde özellikle bu nokta üzerinde, tarihsel gelişmeleri belirterek durmaya çalıştık.

Bu bağlamda, 99 yıl önce yaşamış olan ve adına 31 Mart Olayı

"irtica" ve "karşıdevrim" hareketi adı verilen olayı objektif ve bilimsel bir yaklaşımla gözler önüne sermeye çalıştık.

Özellikle yabancı bilim adamlarından kaynaklar gösterdik. Bu yazı dizisinden çıkarılacak sonuç şudur: 99 yıl önce başarıya ulaşmamış olan karşıdevrim hareketinin, 21. yüzyılın ilk çeyreğinde, ülkemizde başarılı olması olanaksızdır.

150 yılı aşkın bir süre özgürlük, aydınlanma ve çağdaşlaşma yönünde ilerleyen Türk toplumu geriye döndürülemez. Atatürk'ün kurduğu laik Türkiye Cumhuriyeti söndürülemez.

BİTTİ

'Karşıdevrim' ve isyan nitelemesi

DIETRICK GRONAU:

Gronau, popüler bir tarihçi, yazar ve gazetecidir. Yazarın, Mustafa Kemal Atatürk ve Cumhuriyetin Doğuşu (Çeviri: Gülderen K. Pamir; İstanbul, Altın Kitapları, 1994) adlı bir kitabı yayımlandı.

Yazarın 31 Mart hareketi için vardığı yargı şöyledir:

"İttihat ve Terakki'yi din düşmanı olmakla suçlayan, şeriat isteyen medrese öğrencileri zanaatkarlar ve işçilerle Sultanahmet Meydanı'nda büyük gösteri" yaptılar. "Parlamento binasına hücum ederek iki milletvekili öldürdüler."

PROF. DR. ERIK JAN ZÜRCHER:

Prof. Zürcher, Amsterdam Üniversitesi Sosyal Tarih Enstitüsü Türkiye bölümü başkanlığı yaptı.

Millî Mücadele İttihatçılık (Bağlam 1995), Modern Türkiye'nin Tarihi (İletişim 1999) adlı kitapları Türkçeye çevirdi.

Yazar 31 Mart Olayı'nı kitabında "31 Mart İsyanı" başlığıyla anlatıyor (İletişim, s.143-148)

"... muhalefet türü, özellikle ulema ile tarikat şeyhlerinin alt tabakasından olan muhafazakâr, dini çevrelerden gelmekteydi... Nakşibendi şeyhi Derviş Vahdeti'nin Volkan gazetesi etrafında... dinci aşırıları, İttihat-ı Muhammedi Cemiyeti'nde örgütlendiler. Bu topluluk Jön Türklerin siyaseti ve din dışı dünyevi yaklaşımlarına karşı büyük çaplı bir propaganda düzenledi." (s.143) "... Ordudaki başlıca sıkıntı kaynağı askeri okullar ve Harbiye'de eğitim görmüş mektepli subaylarla alt kademelerden yetişip gelen alaylı subaylar arasındaki sürtüşmeydi." (s.146-147)

Prof. Zürcher, bu hareket için "karşıdevrim" nitelemesi yapıyor ve bu karşıdevrimi başlatanın Sultan Abdülhamit mi yoksa Şeyh Vahdeti'nin İttihat-ı Muhammedi Cemiyeti mi olduğu sorularının yanıtlarını bulmaya çalışıyor.

Prof. Zürcher, konunun sosyoekonomik, siyasal ve dinsel nedenleri üzerine durmakta ve bu olayı "karşıdevrim" ve "isyan" olarak değerlendirmektedir.

Günümüzde Türk basınının köşelerini tutmuş olan kimi liberal yazarlarla kimi görüşleri örtüşen Prof. Zürcher'in bu yargıları önemlidir, çünkü 31 Mart'ı saptırmak isteyen kimi dönem yazarların ona karşı çıkmaları biraz zordur.